

Boekrecensies

'Jongen, ga jij de klas maar uit!'

R. Willems, *Van Bensemänn tot Beckenbauer, de verborgen geschiedenis van het Duitse voetbal*, (Aspekt; Soesterberg 2006) 155 blz., € 17,95

W. Huyser, *Net zo links als Willem van Hanegem, het voetballeven van C. Buddingh*, (Aspekt; Soesterberg 2006) 182 blz., € 19,95

Wim Rongen

Bij uitgeverij Aspekt verschenen onlangs twee boeken over voetbal – één over minder bekende aspecten van de Duitse voetbalgeschiedenis, het ander over een aan voetbal verknochte bekende, twintig jaar geleden overleden, Nederlandse schrijver. Toevalligerwijs beginnen de namen van alle hoofdrolspelers met een "B": Bensemänn, Beckenbauer en Buddingh'. Wellicht had de laatste er een gedicht over geschreven.

Raf Willems schreef meerdere voetbalboeken, waarvan *Kan voetbal de wereld redden* uit 2004 het bekendst is. Willems toont zich daarin een voorstander van aanvallend, attractief voetbal. Daarnaast is hij er van overtuigd dat voetbal een bijdrage kan leveren aan een betere wereld. Willems is daarmee een volgeling van Walther Bensemänn. In dit boek beschrijft Willems het belang van Bensemänn, én zijn *Nachleben*: wat is er van 's mans ideeën terecht gekomen.

In de ogen van Willems is Bensemänn de belangrijkste pionier van het Duitse voetbal. Deze man richtte een aantal clubs op, waaronder Bayern München en de voorloper van Eintracht Frankfurt. Ook stichtte hij het nog steeds gezaghebbende voetbalblad *Kicker*. Bensemänn was een fan van de 'Weense school', waarin aanvallend, attractief voetbal voorop stond. De joodse Bensemänn ontvluchtte in 1933 Duitsland en overleed een jaar later. De nazi's verwijderden alle joodse invloeden uit het voetbal in Duitsland. Toch is naar de mening van Willems daarmee de invloed van Bensemänn niet verdwenen. Om dat te bewijzen, geeft hij portretten van zes Duitse clubs, zes Duitse voetballers en zes interlands van het Duits elftal.

De clubs zijn Schalke '04, Borussia Mönchengladbach, Werder Bremen, Borussia Dortmund, Hertha BSC Berlin en natuurlijk Bayern

München. Niet duidelijk wordt waarom dit sextet is uitgekozen, en niet bijvoorbeeld 1. FC Nürnberg dat in de jaren twintig 'Bensemänn-voetbal' speelde een aantal keren Duits kampioen werd en een tijd *Rekordmeister* was; of Hamburger SV uit Noord-Duitsland in plaats van Werder.

Het streven naar een betere maatschappij ziet hij nadrukkelijk bij Schalke '04, Borussia Dortmund en Hertha BSC Berlin. Deze drie clubs hebben programma's ontwikkeld die vreemdelingenhaat moeten tegen gaan. Gezien de aanhang van de clubs is dat verklaarbaar. Schalke en Dortmund komen uit het Roergebied, een streek met veel immigranten, m.n. uit Polen en de na de Eerste Wereldoorlog door Duitsland verloren gebieden. Veel inwoners hebben moeten toezien hoe de mijnindustrie, decennialang de voornaamste bron van inkomsten, teloor gegaan is. Hertha is de arbeidersclub uit Berlijn, met een van oudsher sociaal-democratische aanhang. De club is het symbool van de Duitse hereniging geworden en veel aanhangers komen uit de vroe-

gere DDR, waar nu vaak armoede heerst. Het streven naar mooi voetbal ziet Willems terug bij het Borussia Mönchengladbach van de jaren zeventig dat garant stond voor attractief, aanvullend voetbal. De grote man van die jaren was Günther Netzer, tegenwoordig een kritische, wat knorrige commentator op de Duitse televisie. Zijn Borussia vocht menig duel uit met Bayern München. Deze laatste club staat voor Willems symbool voor de andere kant van het Duitse voetbal en Duitse maatschappij: niet attractief, conservatief, zakelijk.

Er waren ook in iedere generatie voetballers die attractief voetbal voorstonden: Fritz Walter, de aanvoerder van het Duitse wereldkampioenschapselftal in 1954, Uwe Seeler die tussen 1958 en 1970 vier keer deelnam aan een wereldkampioenschap, Günther Netzer in de jaren zeventig en Jürgen Klinsmann in de jaren '80. Willems wijst er op dat Walter en Klinsmann zich ingezet hebben voor de minder bedeeden in de wereld. Maar de meest getalenteerde was Franz Beckenbauer. En juist hij, de fantastische aanvullende middenvelder uit de periode 1966 – 1972 werd de verpersoonlijking van zakelijk, resultaatgericht, onattractief voetbal. Hij is de grote boze boef, die er voor gezorgd heeft dat Duits voetbal een negatieve klank kreeg. Hij heeft er voor gezorgd dat de pionier van het Duitse voetbal volledig vergeten is. Dezelfde trend vind je terug in de beschrijvingen van 6 belangrijke interlands: van aanvullend voetbal naar prestatiegerichte wedstrijden, zoals de finale van het wereldkampioenschap tegen Argentinië in 1990.

Ook dit boek van Willems is in feite een pleidooi voor attractief voetbal en een betere maatschappij. Het is een aanlokkelijk idee en de auteur draagt er ook wat bouwstenen voor aan. Maar het boek wordt ont sierd door herhalingen, (taal)fouten, onbegrijpelijke zinnen en niet ter zake doende ontboezemingen van de auteur. Een redacteur had de lezer heel wat ergernis kunnen besparen. Wat moet je met zinnen als: "Zowel de politieke parallel als de flirt stiletto heeft een verge ten voedingsbodem" (p. 8) of "De val van het Keizerrijk counterde vele vooroordelen tegen het voetbal"(p.17)? En sinds wanneer is Charistias, de kersverse spits van Feijenoord, een verdediger (p. 58) en heet zijn exploeggenoot bij Werder Ismail i.p.v. Ismaël? En dan zijn er ook nog citaten zonder bronverwijzing en een

literatuurlijst waarin een aantal boeken zonder plaats en jaar van uitgave is opgenomen.

Buddingh' laat in de door Wim Huyser samengestelde bundel voetbalstukken zien hoe belangrijk taal kan zijn. Buddingh' leefde van 1918 – 1985 en was na de oorlog een bekend Nederlands schrijver. Hij was ook een redelijk begaafd speler van DFC uit Dordrecht, waarvan hij vele jaren lid was én redacteur van het clubblad. Hij lijkt intussen min of meer vergeten, maar dat houdt niet in dat zijn stukken over voetbal achterhaald zijn. Hij schreef over voetbal verhalen, gedichten en columns. Die zijn soms wat oubollig, maar vaak nog *up to date*. In zijn inleiding merkt Huyser terecht op dat we nu een blad als *Hard Gras* hebben, waarin literatuur en voetbal samen kunnen gaan. Toen waren ze mijlener van elkaar verwijderd. Treffend is het gedicht 'Zo zijn onze manieren':

op DFC-reünies
 hoor je altijd sterke verhalen
 maar zelden zó sterk en frappant
 als dit jaar van leo van bruggen

hij (leo) zat op het gymnasium
 toen zijn leraar nederlands over
 moderne poëzie kwam te praten
 en een aantal namen noemde
 waaronder ook de naam buddingh'

'buddingh'', zei leo, 'die ken ik wel:
 die zit altijd elke zondag
 bij ons op dfc'.

waarop de leraar sprak: 'jongen,
 ga jij de klas maar uit!'

Dit speelt nog altijd: voetbal is een volkssport, waar soms op neergekeken wordt. Ook gedichten als 'Luchtverkeer', de verhalen 'Daar ga je Deibel!' (terecht alom geprezen), 'Leve het bruine monster' en een aantal columns hebben de tand des tijds doorstaan. Dat is knap, na bijna veertig jaar. Daarom ook terecht deze zorgvuldig uitgegeven bundel.